

Előzmény: a hazai természetvédelemmel (is) foglalkozó civil szervezetekhez érkezett az alábbi kérés a közelmúltban a Természetvédelmi Hivatal részéről. A körlevél véleményezését a Magyar Természetvédők Szövetsége koordinálta.

„Kedves Mindenki!

Mint arról bizonyára már hallottatok, a mostani ÚMVP kizárja az állami tulajdonú területeket a N2000 és a KAT támogatásból. Ezügyben kértek (...) segítséget tőlünk, hogy kérdezzük meg hivatalosan Brüsszelben, hogy mi az oka annak, hogy az állami területeket kizárják ezekből a támogatásokból és felhívjuk a figyelmet arra, hogy milyen értékes területekről van szó.

Csatolva (...) a levél tervezete, amellyel kapcsolatban több kérdésem is lenne: - a nyári levélhez hasonlóan szerintünk érdemes lenne ismét közösen megnyilvánulni, jelezgetek vissza légyszi, hogy benne vagytok-e – természetesen ha a levél szövegével kapcsolatban van javaslatotok, azt is várom – kiknek lenne érdemes elküldeni a levelet (DG agri, env, az NVT MB-os Guilianak?)”

A hivatkozott, Brüsszelbe küldendő levél első változata:

„A természetvédelmet hátrányosan érintő uniós támogatási rendszer

A magyar természetvédelem sajátossága, hogy a védett természeti területeink jelentős részén évszázadok óta folyik mező- és erdőgazdálkodás. Hazánk hektárban kifejezett 9, 303 millió hektárnyi összterületéből jelenleg 9, 2 százalék (835 475 ha) élvez természetvédelmi-jogi oltalmat. Ezek a természetes, természetközeli élőhelyek és az ott lévő természeti értékek valamilyen extenzív mezőgazdasági hasznosítás mellett maradtak meg idáig is, és az esetek többségében csak ennek révén tarthatók fenn. Tehát a védett természeti területeinken és azok védőövezetein a hagyományos, extenzív gazdálkodás (legeltetés, kaszálás, haltenyésztés, szőlőművelés stb.) a természetvédelemmel nemcsak összeegyeztethető, hanem az esetek többségében kezelési szempontból szükséges is. Az ilyen területek természetvédelmi kezelésére leginkább a hagyományos, *őshonos vagy régen honosult*, igen komoly genetikai értéket hordozó állatfajták (magyar szürke marha, racka, cigája stb.) alkalmasak.

Úgy is fogalmazhatunk, hogy ezek az állatok a természetvédelmi kezelés fontos, „élő eszközei”.

A tudomány és a természetvédelmi gyakorlat közös álláspontja szerint szikes pusztáink (Hortobágy, Kiskunság, Fertő-Hanság) növény-, és állattani értékei csak megfelelő számú és fajtájú legelő állat *”rágása-taposása”* révén tarthatók fenn. A hagyományos rét-, és legelőgazdálkodás és ezek a jöszágok szükségesek ahhoz, hogy a jellemző sziki növénytársulások és a szikes legelőkön élő ritka fészkelő madarak állandósuljanak hazánkban.

Az előzőekben leírt, több évtizede kialakított és működő, az ember és a természet között kialakult rendszer további működését veszélyezteti a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv módosítása, illetve az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program, mely a 2007. évtől kizárja az állami tulajdonú, természetvédelmi vagyongazdálkodású területeket egyes támogatási jogcímekből, úgy, mint a:

- kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásából, illetve a
- Natura 2000 területek támogatásából.

Ezen intézkedés már alapjaiban megnehezíti a természeti táj értékeinek megóvását, mivel a nemzeti park igazgatóságok jelentős támogatástól esnek el évente. További nehézséget jelenthet az, hogy a különleges genetikai értéket képviselő, nemzeti kincsnek minősített és állami tulajdonban lévő génrezerv állatállományok fenntartását biztosító állami szervezetektől (nemzeti park igazgatóságok, kutatóintézetek, közhasznú társaságok) megvonják az úgynevezett tenyésztésszervezési, illetve tenyészértékbecslési támogatást, mivel az Uniós jogszabály (70/2001/EK rendelet I. számú melléklet, melyet a 361/2003/EK rendelet módosított) szerint a 25 %-nál nagyobb állami tulajdonú vállalkozások nem tartoznak a támogatottak körébe.

A hivatásos természetvédelem a védett természeti területek és értékek fenntartása érdekében nemzeti parki hálózatán keresztül, közösségi és nemzeti szinten egyaránt olyan közfeladatot lát el, amely hosszú távon csakis állami feladatként végezhető eredményesen.

Éppen ez okból jön létre az a lehetetlen, ellentmondásosnak tűnő helyzet, hogy pont azok a vállalkozások esnek el az uniós pénzekről, amelyek a legtöbbet tesznek - az EU természet- és környezetvédelmi követelményeinek megfelelően - a védett természeti területek és értékek, a természetközeli élőhelyek és a természeti táj fenntartásáért.”

A Borsodi Mezőség Gazdakör Egyesület véleménye:

Sem profitorientált tőkés, sem állami szervezet ne legyen megélhetési konkurense a helyi parasztcsaládoknak!

(a Brüsszelbe küldendő levélben ennek hangsúlyozásától taktikai okokból eltekintettünk, de a TVH felé ragaszkodunk hozzá!)

Indokolásként/magyarazatként az alábbiakat tartjuk iránymutatónak:

Kivonat a 83. sz. Borsodi Mezőség Vidékfejlesztési Célú Önkormányzati Társulás stratégiai programjából:

1.9. Borsodi Mezőség - jövőkép

1.9.1. A stratégiai program indikátor-rendszere (demonstrációs célú elrendezés!)

II.1.1. Tér-ségi program létrehozása	A stratégia biztonságos végrehajtásához szükséges ingatlanok, jogok közösségi rendelkezésbe kerülnek, különös tekintettel a termőföldre. (kiemelés: S.A.)	Az instabil, bizonytalan sorsú javak nem kerülnek ki a térség befolyása alól. Kiszámíthatóság és tervezhetőség alakul ki minden stratégiai területen. A program végrehajtása külső érdekek hatására nem kerül veszélybe. A fejlesztést gátló spekuláció nem képes pozícióba kerülni. (kiemelés: S.A.)
II.2.2. Földhasználati jogok rendezése	A helyi gazdák birtokai mellé rendelődik az állami földterület arányos része, az állami alapeladatokat is biztosító és az azon túlmenő hasznosulás céljából. (kiemelés: S.A.)	A helyi gazdák az árutermelés mellett optimális szinten el látják a tájhasználat és -védelem feladatait is, életterüket megőrzik. (kiemelés: S.A.)
IV.1.3. Irányítottság biztosító intézkedések.	Jogi garancia jön létre az együttműködés biztosítására, (kiemelés: S.A.) valamint fejlesztési iroda jön létre a gyakorlati teendők ellátására.	A kistérségben folyó sokirányú fejlesztési tevékenységek egymással egyeztetve, a szinerghatások erősítésével, a felesleges konkurencia kiszűrésével zajlanak. Kizárólag az együttműködő helyi érdekek képesek érvényesülni. A fejlesztés elméleti alapját képezi és a siker legfontosabb helyi feltétele a korlátlan kistérségi együttműködés. Az intézkedés csoport célja ennek az együttműködésnek olyan erejű kialakítása, hogy semmilyen belső esemény ne legyen képes ezt érdemben megingatni. Elháríthatóvá válik a változás ellenesség, a dezinformáció, a szűk csoport- vagy egyéni, általában rejtett érdekek érvényesülésének stratégiát veszélyeztető hatása. Kialakul az a stabil térségi szereposztás, amely megakadályozza a belső verseny feltámadását. (kiemelés: S.A.)

Ezt a dokumentumot a BNPI-vel a kistérség társadalma közösen készítette és megvalósításra elfogadta, EU szinten pedig a Natura 2000 konferencián (Brüsszel, 2002. dec. 12-13) a WWF Európai Politikai Osztálya a 25 tagország számára fenntartható vidékfejlesztés modelljeként ajánlotta!

Kivonat a Bükki Nemzeti Park Igazgatósága hatéves fejlesztési tervéből:

„Jelen dokumentum a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság (BNPI) hatéves Fejlesztési Terve (2003-2008). Célja az elkövetkező időszakban, a Nemzeti Környezetvédelmi Programban, valamint a Nemzeti Természetvédelmi Alapterv II. tervezési periódusában megfogalmazott célokkal összhangban, meghatározni az Igazgatóság stratégiai céljait és ideális fejlesztési elképzeléseit, ezekkel összefüggésben az elvégzendő feladatok megtervezése.....

....Mivel a vagyonezelésünkben lévő területek teljes mértékű saját kezelésére ma még nincs meg a pénzügyi fedezet, ezért – amennyiben a természetvédelmi kezelés így is megoldható – területeink egy része bérbeadásra kerül. Értékesebb területeinken törökszünk elsősorban a saját kezelés megvalósítására, amelynek növelése egyik fő célkitűzésünk.
A teljes mértékű saját kezelésbe vonás azonban a társadalmi megítélésünket negatív irányba tolhatja el (helyi lakosság ki-szorítása a gazdálkodásból), így a helyes arány megtalálása rendkívül fontos feladat.”

Ezt a BNPI írta, tehát nyilván tisztában voltak a kérdés, a „**helyes arány**” érzékenységével!

Ha az ÉTT-k (érzékeny területek) jelenlegi végletekig elmaradott, ezért fejlesztésre szoruló lakossága helyett bárki más, külső tőkés bérlő, vagy akár állami szervezet (pl. Nemzeti Park) hozzáférhet az EU II. pilléres kifizetéseihez, az a helyi lakosságot megtartani képes egyik (esetenként a) legjelentősebb rövid- és középtávú jövedelemszerzési lehetőségüket veszi el. Ez igaz nemcsak a Borsodi Mezőségben, hanem az ország valamennyi hasonló kistérségében.

Az pedig nem ellenérv, hogy "a helyiek nem tudnak élni a lehetőségekkel". A 70-80 éve tartó folyamatos természeti-társadalmi hanyatlásnak ők elszenvedői, nem pedig okozói. Ha nem kapnak időt, lehetőséget, segítséget a „gyógyulásra”, nincs esélyük a megmaradásra.

A részletek kidolgozása azért is időszerű, mert más hasonló kistérségekben, tájvédelmi körzetekben ugyan-ezek az elvárásokon mások is gondolkodni kezdtek. Nyilván további feszültségek támadnak még ez ügyben, mert **egyre több vidéki polgár fog rájönni arra, hogy ha a külterületük jövedelme nem marad a helyi családokra az EU-gyakorlat szerint "széttérítve", akkor a falujuk halálra van ítélve.**

Az pedig teljességgel abszurd és nyilván lehetetlen, hogy a helyi parasztcsaládok helyett tőkés bérlő (vagy akár a Nemzeti Park) biztosítsa a "fenntartható fejlődést".

Javaslataink rövid távon:

1. a kistérségek alkossanak a földtörvény előírásainak megfelelő elsőbbséggel bíró, **saját kizárólagos rendelkezésű „közösségi bérlő” szerveződést**, amit a Nemzeti Park partnerként elfogad, vagy
2. a védett területek bérlőkijelölési joga kerüljön egy **Nemzeti Park - helyi önkormányzat – helyi gazdaszervezet** tagjaiból álló grémium hatáskörébe. (Így a NP-k megszabadulhatnak a termőföldet illető korrupciós lehetőségeknek még a gyanújától is...)

Javaslataink hosszabb távon:

3. a védett területek legérzékenyebb 3-5 max. 7-10%-án NP kezelésű **módszertani bemutató gazdaságok** lehetnének párhuzamosan a helyi gazdákkal. (Nem „minta”-gazdaságokról beszélünk, mert minta csak az lehet, amit képes követni/másolni bárki. Nyilván hamis az az idea, hogy egy helyi parasztcsalád bármikor rendelkezhet ugyanazon eszközökkel, mint egy állami tulajdonú gazdasági szervezet.)
4. A Nemzeti Park munkatársainak magasfokú szakmai tudását valamilyen teljesítményorientált javadalmazás mellett, **kötelezően igénybe veendő szolgáltatásként** érvényesíteni kellene a helyi farmercsaládok mindennapi tevékenységében.
Végeredményként a parasztcsalád végezné a védett területen a termelő/gondozó munkát piaci (termékpiaç+AKG körv. szolg. piaç), a természetvédelmi szakember pedig -mintegy intézőként- a területén illetékes farmoknak ellátná a szakmai irányítását. A jövedelme pedig erősen függne, egyenes arányban állna a farmercsaládok jövedelmével. (pl. az árbevétel X százaléka).

2007. október 10. Sárvári Attila